

Se Venedig dø

(Over)bevaring. Europas historiske bykerner er som kulisser, man kigger på og forbruger, men ikke lever i. Det vil den hollandske kunsthistoriker, Michiel van Iersel, gøre op med: kulturarven skal bruges, formidles og være tilgængelig for alle, siger han. Vi har mødt van Iersel til en snak om bevaring, nostalgi og om hvorfor han 'hellere vil bo i et museum' end i Venedig.

Af Kristoffer Lindhardt Weiss og Birgitte Lindegaard Jensen

” Hvis du skal bevare og rekonstruere historiske bygninger, hvor langt skal du så gå tilbage? Det, der skal bevares, og det, der skal fjernes, er del af en løbende forhandling i samfundet. Sejrherrerne bestemmer, hvad vi skal huske.“

”Det er et gammelt kvarter, I bor i. Her virker stille,” konstaterer Michiel van Iersel, mens han ser ud af vinduet mod Borgergade, hvor blomstrende rhododendron og Nyboders røde tegltage får kvarteret til at ligne et kønt dukkehushandskab. Og der er ganske rigtigt stille på denne sommerdag, hvor luften er tung af varme, og de små chokolader, som er stillet frem til kaffen, smelter i indpakningspapiret.

Til hverdag rådgiver den hollandske kunsthistoriker om kulturarv som konsulent for den Amsterdam-baserede rådgivningsvirksomhed LA Group - Leisure & Arts Consulting, men i dag besøger han Bygningskulturens Hus for at tale om bevaring. Eller rettere overbevaring. For ifølge Michiel van Iersel har vi i Europa tendens til at fastfryse de historiske bykerner på en måde, der reducerer dem til indholdsløse kulisser, mens indbyggerne tvinges ud af stigende leveomkostninger.

Tag Venedig, som hvert år oversvømmes af 13 millioner turister, mens indbyggertallet daler så heftigt, at de 'autentiske' venetianere vil være uddøde i 2030. En by hvor hverdagslivet forsvinder og gradvist erstattes af restauranter og maskebutikker, som servicerer turister på gennemrejse. Og hvor bygningskulturen konserveres for at behage og tilfredsstille et kulturforbrugende massepublikum, der vælter ind fra hele verden for at opleve byens særlige skønhed. Præcis som en aldrende Hollywoodstjerne, der forsøger at forblive på toppen ved hjælp af botox, kirurgi og vegetarmad, indtil der kun er den stivnede maske og retræteposten i Las Vegas tilbage. Fortsætter udviklingen, vil byer som Venedig, Firenze og store dele af Rom, Paris og Amsterdam snart se sig selv fanget i tiden som sjældne museumsstykker, forudser Michiel van Iersel. Byer man ser på, men ikke længere bor i.

Når bevaring bliver en byrde

Michiel van Iersel: ”Det er som om, vi i dag vil bevare mere og mere - ikke kun monumenter

og enkeltbygninger, men også helheder, distrikter og byer, kasinoer og motorveje. Mange steder som i Berlin og Frankfurt er man begyndt at genopføre historiske bygninger, som krige og bysninger for længst har fjernet. Hvad bliver det næste? Vi skal passe på, vi ikke bliver opslugt af vores egne bevaringsstrategier, så bevaring bliver en byrde. Man kan ikke mindst se tendensen i Amsterdam, som i øjeblikket lobbyer for at blive optaget på UNESCOs liste over verdenskulturarv.”

Hvad mener du? Hele Amsterdam?

”Well, næsten,” svarer Michiel van Iersel med et skævt smil og skruer låget af en vandflaske. ”Nu har man dog indsnævret kravet, så det kun gælder området omkring kanalerne.” Han tænder den bærbare og viser billeder fra den hollandske hovedstad med de velkendte, idylliske kanalhuse:

”Amsterdams image er synonym med forestillingen om den hollandske guldalder, manifesteret som én bestemt bygningsarv og en fortælling, som udelader skidt, fattigdommen og rendestenen. På gamle malerier ser vi de smukke, gamle handelsskibe, men ikke slaverne. Den romantiserede form for bevaring, mener jeg, at vi bør gøre op med. Ligesom vi hele tiden må diskutere, hvorfor vi bevarer og for hvis skyld. Bevarer vi for bevaringsorganisationernes skyld? For developernes skyld eller fordi det er godt for ejendomsinvestorerne? Bevaring skal handle om mennesker, ellers giver det ikke mening. Beslutningerne om, hvad der skal bevares og hvordan bør ske i en langt mere demokratisk og dynamisk proces,” siger van Iersel og nævner Helsinki, Wien og Valencia som eksempler på byer, der har genopfundet sig selv. Det har de gjort ved hjælp af tunge investeringer i kultur og markedsføring, borgerinddragelse, politisk vilje, store navne... og held.

Men bevaring handler vel netop om mennesker? Om at bevare det gode håndværk og huse som er opført i en menneskelig skala?

Michiel van Iersel: „Vi skal passe på, vi ikke bliver opslugt af vores egne bevaringsstrategier, så bevaring bliver en byrde.“

”Den diskussion handler om smag. Kan du lide bygningen eller ej? Hvem skal beskrive, hvad der lige nu er en vogue? Vores syn på hvad der er bevaringsværdigt ændrer sig hele tiden og handler dybest set om, hvilke værdier, vi projicerer over på bygningerne. Hvor skal man starte og slutte? Hvis du skal bevare og rekonstruere historiske bygninger, hvor langt skal du så gå tilbage? Det, der skal bevares, og det, der skal fjernes, er del af en løbende forhandling i samfundet. Sejrherrerne bestemmer, hvad vi skal huske,” siger van Iersel og uddyber synspunktet med historien om Jordan, et gammelt arbejderkvarter i Amsterdam:

”De oprindelige beboere boede i Jordan gennem mere end tre århundreder, men i 1970'erne var kvarteret så nedslidt, at man flyttede alle til en helt ny by. Til at begynde med ville man jævne Jordan med jorden, men forstandige mennesker valgte at købe husene og sætte dem i stand i stedet. I dag er alt gennemrenoveret og dyrt. Det sjove er, at de 'gamle' beboere, stadig kommer på besøg i weekenden. De kan huske, hvordan området var før forskønnelsen. Men ingen ønsker at høre deres historier, og ingen har spurgt dem, hvordan det var at bo i kvarteret før i tiden. Jordan er blevet en nostalgisk turistattraktion. Måske lidt som jeres Nyhavn.”

Åben kulturarv

For van Iersel er det ikke selve bygningen, der

” *Mange byer er fanget i en form for 'bevaringshype', så de ikke opdager, at de slår den vitalitet ihjel, som i første omgang gjorde dem attraktive. De bliver dyre, overregulerede og mumificerede.* “

tæller, men det at opbygge netværk, dele viden og arbejde med mundtlig historiefortælling. Han nævner et aktuelt projekt i Amsterdam, hvor synagogen, Esnoga, skal restaureres, samtidigt med at den jødiske menighed ønsker at åbne op for omverdenen. Lige nu er den smukke synagoge afskærmet for verden af en stor mur og en middelalderlignende port, der skal erstattes med én af glas, så man kan se ind. Der er også planer om at placere små højtalere i muren, som med små stykker musik og poesi kan gøre bygningens historie og identitet forståelig for naboer og forbipasserende.

Skal man tro den hollandske kunsthistoriker, kulturarvsrådgiver og konceptudvikler handler det altså mere om formidling end om mursten, og han peger på fire strategier, som den historiske by kan benytte for at revitalisere sig selv: For det første kan man vælge helt at fjerne kulturarven, som det sker i Beijing og Shanghai, hvor gamle huse og templer fjernes for at gøre plads til nyt. Eller man kan tilføje ved at bygge nyt sammen med det gamle; at lade det moderne og det bestående mødes. Tredje mulighed er at flytte eller genopføre historiske bygninger, der står i vejen – eller måske ligefrem kopiere dem, som kineserne har gjort med Thames Town – en ekstrem imitation af en traditionel engelsk by komplet med pub, Costa Coffee og fish & chips. Den strategi er nu sjældent særlig vellykket, hvis man spørger Michiel van Iersel:

”Når man genopfører kulturarven, glemmer man ofte, at bygningerne kun er ét blandt mange elementer, der tilsammen skaber byen. Så bliver det ren kulisser. Vi bør fokusere mindre på selve bygningerne, men arbejde mere med den måde vi forstår kulturarven på”

Og det leder til Michiel van Iersels fjerde strategi, som handler om formidling af kulturarven ved hjælp af nye medier og teknologier, der hjælper mennesker til at opleve, fortolke og

forstå bygningerne – og som skaber en følelse af at høre til. En demokratisk tilgang til kulturarven, som ikke handler om at spørge alle og enhver om, hvad, de synes skal bevares, men om at gøre den fælles kulturarv synlig og skabe en følelse af ejerskab. Som med Esnoga i Amsterdam. Eller et formidlingsprojekt, hvor skoleelever i den hollandske hovedstad skulle forsøge at navigere gennem byen ved hjælp af et kort fra middelalderen, som blev vist på deres mobiltelefoner og gav mulighed for at dokumentere indtryk undervejs. I Rom har et såkaldt *open source* projekt gjort det muligt at vise, hvordan mennesker bruger byen og bevæger sig rundt. Det kan lade sig gøre ved hjælp af sindrig mobilteknologi og GPS.

Mennesker kan godt bo på et museum

Michiel van Iersels landsmand – den hollandske stjernearkitekt Rem Koolhaas – har tidligere gjort sig til talsmand for, at man nogle gange skal lade kulturarven være. En strategi hvor man hverken udvikler, ændrer eller bevarer, men lader bygningen eller monumentet stå og lader det være op til befolkningen, hvordan det skal bruges. Men det sker sjældent. Tværtimod.

”Mange byer er fanget i en form for 'bevaringshype', så de ikke opdager, at de slår den vitalitet ihjel, som i første omgang gjorde dem attraktive. De bliver dyre, overregulerede og mumificerede. Vi bliver nødt til at overbevise dem om, at den strategi slet ikke er nok til at garantere en bæredygtig fremtid,” siger Michel van Iersel og tager lidt mere vand, inden han uddyber:

”I Rom besluttede man sidste år at øremærke området mellem Fori Imperiale, Colosseum og renæssancepladsen Campidoglio til at danne ét stort museum, som byplanlæggere nu håber kan nå et potentielt besøgstal på størrelse med Louvres. Her har vi altså en by, der vil konkur-

rere med et museum! Og det vil man gøre ved at isolere kulturarven. Det finder jeg paradoksalt.

Men hvor skal man begynde, hvis man som by vil gentænke sig selv?

”Første skridt er selvrefleksion,” siger Michiel van Iersel og råder til, at man inddrager eksperter udefra, overvejer om kulturarven har mental eller monumental betydning, at man tillader kunstneriske ændringer og tilføjelser. ”Ikke mindst bør man se ud over byens grænser efter inspiration. Og så må vi afskaffe nostalgien og huske på, at alt, hvad der er gammelt, engang var nyt,” understreger han og fortsætter:

”Historien er blevet til industri, der med museer, arkiver og kirker beskæftiger en masse mennesker og også vil vokse i fremtiden med hærskarer af besøgscentre, standardiserede tourguides og temarestauranter. Alt relaterer sig til fortiden. Følelsen af, at man kan skabe noget nyt, er væk. Vi står tilbage med det, som vores forfædre har efterladt os, men vi bliver også nødt til at spørge os selv, om det vi har fået overdraget er funktionelt eller ej, og om det passer til vores behov. Og hvis ikke...”

Michiel van Iersel afbryder sig selv og tænker lidt:

”Vi bliver nødt til at diskutere, hvordan vi kan tillade små ændringer, så kulturarven også bliver noget vi kan bruge i vores liv. Der er ingen tvivl i *mit* sind om, at de historiske bykerner vil blive bevaret for fremtiden. Stærke kræfter råder, og de fleste er enige om, at vi skal bevare monumenterne. Men bygninger, historie og mennesker skal også kunne eksistere i et parallelt liv, hvor der er plads til flere fortællinger.

Du har tidligere skrevet, at mennesker ikke kan bo i museer...

”Det er i virkeligheden en misvisende titel,” afbryder van Iersel. ”Mennesker kan sagtens bo i museer. Museer er i virkeligheden langt bedre end byer til at tænke nyt, til at formidle og til at involvere. Jeg vil langt hellere bo i et museum, end jeg vil bo i Venedig. Vores opgave er at sikre, at byerne bliver ved med at være levende og til at leve i. Vi skal lade *historien fortsætte* uden at slette alle spor.”

Københavns Listefabrik

- verdensrekord i lister

På Københavns Listefabrik er vi specialister i trælister til byggeri og renovering. Vi fremstiller og sælger kun lister af højeste kvalitet.

Vi tilbyder verdens bredeste udvalg og har nu mere end 1100 forskellige trælister i sortimentet.

Vores speciale er klassiske og nye fodpaneler, indfatninger og væglist. Derudover har vi et kæmpe udvalg i hårdtræs- og hvidmalede lister.

Vi løser også en lang række specialopgaver, herunder fremstilling af specielle listeprofiler efter tegning/prøve.

Se sortiment og køb direkte på www.kbhlisterfabrik.dk

Københavns Listefabrik · Æbeløgade 6 · 2100 København Ø · tel 39 27 60 90 · mail kbhlisterfabrik@kbhlisterfabrik.dk

GAMLE MURSTEN

Skotlandsvej 16 | 5700 Svendborg | Tel. +45 6221 1416
 Voldsgårdvej 28 | 7400 Herning | Mobil +45 2295 9517
www.gamlemursten.dk